

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Psychologia (nie)pamięci : pamięć autobiograficzna a emocje i nastrój podczas lektury fragmentów komiksu z serii Marzi

Author: Anna Guzy, Karolina Glinka

Citation style: Guzy Anna, Glinka Karolina. (2018). Psychologia (nie)pamięci : pamięć autobiograficzna a emocje i nastrój podczas lektury fragmentów komiksu z serii Marzi. W: B. Niesporek-Szamburska, M. Wójcik-Dudek (red.), "(Od)pamiętywanie - gry z przeszłością w literaturze dla dzieci i młodzieży" (S. 189-201). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Anna Guzy, Karolina Glinka
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Psychologia (nie)pamięci Pamięć autobiograficzna a emocje i nastrój podczas lektury fragmentów komiksu z serii Marzi

Wprowadzenie

Fascynujący wydaje się fakt, że często i powszechnie w języku mówionym używa się terminu *pamięć*. Mimo iż samo zagadnienie jest przedmiotem badań oraz szeroko pojętego zainteresowania naukowego i warsztatowego psychologów, czy może raczej kognitywistów¹, pojęcia *pamięć* używa się w mowie potocznej w różnych kontekstach i sytuacjach z dyskursem naukowym mających niewiele wspólnego. Można uczyć się czegoś na pamięć, podpisywać się ku pamięci, z pamięci recytować wiersze i w niej wykonywać obliczenia, a także posługiwać się nośnikami pamięci w środowisku komputerowym. Trudności mnożą się wówczas, gdy konieczne staje się ujęcie owego terminu w ścisłe ramy definicyjne. Trudno o jedną, uniwersalną i niepodważalną definicję pamięci. Psycholodzy podkreślają znaczenie pamięci jako procesu, który ma za zadanie odbiór, przechowywanie i odtwarzanie doświadczenia². Współcześnie termin *pamięć* autorzy tłumaczą jako zdolność umożliwiającą kodowanie, przechowywanie

---

¹ Zob. E. NĘCKA, J. ORZECHOWSKI, B. SZYMURA: *Psychologia poznawcza*. Warszawa 2006, s. 32.

² Zob. T. MARUSZEWSKI: *Pamięć jako podstawowy mechanizm przechowywania doświadczenia*. W: *Psychologia. Podręcznik akademicki*. T. 2: *Psychologia ogólna*. Red. J. STRELAU. Gdańsk 2006, s. 139.

i przywracanie informacji. Zdolność ta jest ujmowana ogólnie, często jako cecha neuropoznawcza, właściwość tworzenia i zatrzymywania w układzie nerwowym śladu minionych doświadczeń³.

Zdaniem innych badaczy, pamięć to pewnego rodzaju system w strukturze mózgu magazynujący informacje. Pamięć jest tu określana właśnie jako „magazyn”, w którym składowane są reprezentacje doświadczeń. „Wydobywanie czegoś z pamięci” to po prostu wydobywanie konkretnej informacji z magazynu, z systemu⁴.

Pamięć definiuje się także jako intrapsychiczny zapis informacji — co oznacza przechowywanie efektów uczenia się, odcisk minionych zdarzeń, wspomnienia⁵. Temu znaczeniu pamięci poświęcono dużą część badań dotyczących kodów informacji pamięciowych, trwałości pamięci i zmian wynikających z działania emocji, czasu czy sugestii. Pamięć to także ogół procesów odpowiedzialnych za utworzenie w umyśle reprezentacji doświadczeń, a następnie jej przechowywanie oraz wydobywanie⁶. W tym aspekcie badaniom poddawane są przede wszystkim poszczególne procesy: ich mechanizmy, skuteczność, uwarunkowania. Pamięć jest również jednym z wyodrębnianych przez kognitywistów procesów poznawczych, w których skład wchodzi także: percepcja, uwaga, uczenie się, wyobraźnia, rozumowanie oraz język i komunikacja. Procesy te stanowią główny przedmiot badań psychologii poznawczej, odpowiadają za tworzenie i modyfikowanie informacji w strukturach umysłu (systemie poznawczym). Ich głównym celem jest umożliwienie ludzkiej interakcji ze środowiskiem pełnym bodźców. To właśnie procesy poznawcze odpowiadają za ich odbiór, przetwarzanie i przechowywanie, a także generowanie reakcji.

Głównym celem artykułu jest przybliżenie problematyki pamięci, ze szczególnym uwzględnieniem pamięci autobiograficznej, i ukazanie jej roli w odczuwaniu i przeżywaniu emocji oraz nastroju. Chcąc zilustrować te zależności, zaprezentujemy wyniki badania własnego, które pokazuje, w jakim stopniu pamięć autobiograficzna może determinować konkretne odczucia czy wywoływać konkretny nastrój.

³ Zob. I. KURCZ: *Pamięć uczenie się język*. Warszawa 1995, s. 9.

⁴ Zob. E. TULVING: *Concepts of Memory*. In: *The Oxford Handbook of Memory*. Eds. E. TULVING, F.I.M. GRAIK. New York 2000, s. 33–34.

⁵ Zob. Z. WŁODARSKI: *Psychologia uczenia się*. Warszawa 1998, s. 52.

⁶ Zob. Z. WŁODARSKI: *Z tajemnic ludzkiej pamięci*. Warszawa 1990, s. 34.

Jedna pamięć czy wiele?...

Jest wiele różnych sposobów organizacji pamięci. W zależności od rodzaju zapamiętywanej informacji można wyróżnić pamięć słowną (teksty, listy słów), obrazową (przedmioty, obrazki, zdjęcia, linie melodyczne, kompozycje smakowe, ruchy) i uczuciową (dotyczy przeżyć emocjonalnych). Ze względu na rozumienie tej treści wyodrębniono pamięć logiczną, opartą na rozumieniu zapamiętywanych informacji, i mechaniczną, która nie wymaga zrozumienia treści przed ich przyswojeniem. Zapamiętywanie może mieć charakter dowolny, kiedy ono samo jest celem podmiotu, i mimowolny, gdy następuje bez nastawienia podmiotu na przyswojenie materiału pamięciowego. Ze względu na czas pomiaru możemy wyróżnić pamięć bezpośrednią, mierzoną tuż po przyswojeniu informacji, i odroczonej, gdy wzrasta czas od momentu ekspozycji materiału. Przypominanie treści może mieć charakter rozpoznawczy, kiedy podmiot odróżnia elementy znane od nowych, albo odtwórczy, kiedy potrafi odtworzyć przyswojony materiał. Słuszne wydaje się podkreślenie udziału wszystkich zmysłów w procesach pamięciowych. Pamięć może więc być: słuchowa, wzrokowa, węchowa, smakowa czy dotykowo-kinestetyczna⁷. Formy odtwarzania materiału z pamięci możemy pogrupować ze względu na charakter informacji i zaangażowanie jednostki w jej przywoływanie. Wyróżniono formy osobiste, polegające na wspominaniu, czyli odtwarzaniu doświadczeń przeszłości jednostki, oraz formy pozaosobiste, które dotyczą wiedzy na temat zjawisk zewnętrznych, świata. W obrębie tych drugich odróżniono przypominanie od rozpoznawania informacji. Przypominanie wymaga od jednostki większej aktywności: musi ona samodzielnie wyszukać wszystkie potrzebne informacje w zasobach pamięciowych. Rozpoznawanie jest prostsze: jednostka wskazuje poprawną odpowiedź z wachlarza propozycji odpowiedzi na dane pytanie.

Szczególony rodzaj pamięci to pamięć autobiograficzna. Dla przyjętego przez autorki postępowania badawczego to właśnie zagadnienie pamięci autobiograficznej będzie miało kluczowe znaczenie. Materiał pamięci autobiograficznej, odnoszącej się do przeszłości zapamiętującego, jest wyjątkowy z kilku względów. Po pierwsze, treści pamięci, czy innymi słowy: wspomnienia, są chronologiczne, uporządkowane w czasie, bądź też posegregowane ze względu na pewien zakres tematyczny (odnoszony do danej sfery życia, kojarzony z konkretną osobą itd.). Wspomnienia są w sposób znaczący powiązane z jakimś kontekstem (jak choćby wspomnienia doty-

⁷ Zob. M. JAGODZIŃSKA: *Psychologia pamięci. Badania, teorie, zastosowania*. Gliwice 2008, s. 110–119.

czące życia w czasach przemian społecznych w Polsce po roku 1980) i co najważniejsze — cechuje je wyjątkowo silny ładunek emocjonalny⁸. Ten obszar pamięci może się wiązać z wiedzą o określonych etapach życia jednostki (np. okres studiów), wiedzą o ogólnych wydarzeniach (pochody pierwszomajowe), z informacją o zdarzeniach specyficznych (dzień zaręczyn)⁹.

W sytuacji przywoływania danych z pamięci autobiograficznej stopień preparacji informacji jest stosunkowo niski. Przypominanie nie polega także na rekonstruowaniu całej biografii danej osoby — przywołuje się pewien fragment i dopiero on udostępnia odtwarzanie kolejnych informacji z życia. Wskutek uruchomienia danego „obszaru wspomnień” przypomnienie obejmuje coraz to więcej detali danej sytuacji, a także zdarzeń, osób, przedmiotów z nią powiązanych, kojarzonych. Nie wszystkie aspekty sytuacji we wspomnieniu muszą się zgadzać z jej realnym przebiegiem. Tworzenie lub modyfikowanie wspomnień z własnego życia to zagadnienie przewijające się w badaniach wielu teoretyków pamięci¹⁰. Najnowsze badania nad pamięcią autobiograficzną dowodzą, iż ten typ pamięci to nie tylko magazyn minionych doświadczeń, ale także katalizator i regulator bieżącego zachowania człowieka. Co więcej, pamięć autobiograficzna wpływa nie tylko na zmianę zachowania człowieka, ale również na wiele procesów psychicznych — w tym na istotne dla procesu badawczego stany emocjonalne¹¹.

Pamięć autobiograficzna a emocje

Oprócz wpływu pamięci autobiograficznej na emocje warto rozważyć odwrotną zależność: wpływ emocji na pamięć autobiograficzną — jej treść, realizm, częstotliwość przywoływanych wspomnień. Związek pamięci i emocji wykazano już lata temu. Przykładem badań w tym zakresie są eksperymenty Gordona H. Bowera, wykazujące silne powiązanie między

⁸ Zob. T. MARUSZEWSKI: *Pamięć autobiograficzna*. Gdańsk 2005.

⁹ Zob. M.A. GONWAY, G.W. PLEYDELL-PEARCE: *The Construction of Autobiographical Memories in the Self Memory System*. „Psychological Review” 2000, no. 7(2), s. 261–288.

¹⁰ Zob. E.F. LOFTUS: *The Reality of Repressed Memories*. „American Psychologist Association” 1993, no. 48, s. 518–537. Zob. też M. SHEEN, S. KEMP, D. RUBIN: *Twins Dispute Memory Ownership: A New False Memory Phenomenon*. „Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition” 2001, no. 29, s. 779–788.

¹¹ Zob. T. MARUSZEWSKI: *Pamięć autobiograficzna. Nowe dane*. „Neuropsychiatria i Neuropsychologia” 2010, nr 3–4, s. 122–129.

stanem emocjonalnym i funkcjonowaniem pamięci¹², czy dociekania Larry'ego Cahilla i współpracowników w zakresie powiązania pamięci właśnie z zaangażowaniem emocjonalnym¹³.

W badaniach nad pamięcią istotne miejsce zajmują doniesienia polskich naukowców na temat pamięci autobiograficznej. Wykazano, iż umiejscowienie wspomnień w przebiegu życia dokonuje się w sposób asymetryczny — szczęśliwe i ważne wspomnienia typowe są częściej dla wczesnych okresów życia, smutne wydarzenia lokowane są na różnych etapach historii jednostki. Tym samym można zauważyć, że okres młodych lat wspomniany jest jako szczęśliwy, pełen pozytywnych wydarzeń. Tendencja ta najbardziej charakterystyczna jest dla osób starszych¹⁴. Znaczenie emocji dla pamięci autobiograficznej potwierdzili także Aleksandra Fijałkowska i Wojciech Gruszczyński. Dowiedli, że dla aktywizacji wspomnień korzystniejsze są wskazówki, które badani percypowali jako pozytywne¹⁵. Kolejną zależność pamięci autobiograficznej i emocji dowiedziono na drodze naukowej w badaniach Michaliny Gawineckiej i współpracowników: zmiana intensywności emocji w materiale pamięciowym w czasie odnosiła się głównie do wspomnień negatywnych. Natężenie emocji najpierw spadało, potem rosło. Za przyczynę tej zależności uznano obniżenie kontroli emocjonalnej bądź odwrotne do zamierzonych efekty kontroli treści, które jeśli próbuje się stłumić, stają się paradoksalnie dostępne¹⁶. Emocje warunkują także częstotliwość przywoływania wspomnień: najczęściej przywoływane wydarzenia to te, które cechują jednoznaczne, silne nasycenie emocjonalne i wyrazistość¹⁷.

Intensywność emocjonalna wzmacnia dokładność pamięci — im silniejsze emocje przypisywane są sytuacji, tym wyraźniej, a zarazem bardziej realistycznie jawi się zapamiętany obraz¹⁸. Podobne wnioski wynikają z badań Anny M. Ziółkowskiej — intensywność emocjonalna i przypisy-

---

¹² Zob. G.H. BOWER: *Mood and Memory*. „American Psychology” 1981, no. 36 (2), s. 129–148.

¹³ Zob. L. CAHILL, J.L. MCGAUGH: *A Novel Demonstration of Enhanced Memory Associated with Emotional Arousal*. „Consciousness and Cognition” 1995, no. 4(4), s. 410–421.

¹⁴ Zob. A.M. RYBAK: *Idealizacja przeszłości — różnica w dystrybucji pozytywnych i negatywnych wspomnień na przestrzeni czasu*. „Przeгляд Psychologiczny” 2012, nr 55 (1), s. 29–40.

¹⁵ Zob. A. FIJAŁKOWSKA, W. GRUSZCZYŃSKI: *Organizacja wspomnień emocjonalnych w pamięci autobiograficznej*. „Psychiatria Polska” 2009, nr 43 (3), s. 341–351.

¹⁶ Zob. M. GAWINECKA, J. WOJCIECHOWSKA, T. MARUSZEWSKI: *Blednięcie afektywne wspomnień autobiograficznych*. „Czasopismo Psychologiczne” 2009, nr 15 (1), s. 43–56.

¹⁷ Zob. T. RZEPA: *Jakie wspomnienia i w jaki sposób przywołuje najczęściej nasza pamięć autobiograficzna?*. „Przeгляд Psychologiczny” 2007, nr 50 (4), s. 385–400.

¹⁸ Zob. T. RZEPA, T. LEOŃSKI: *Co zniekształca i wspomaga pamięć autobiograficzną?*. „Opuscula Sociologica” 2012, nr 2 (2), s. 121–132.

wane wydarzeniom znaczenie osobiste to czynniki znaczące dla pamięci fleszowej (a więc ważnych dla jednostki wspomnień, które są trwałe, sensoryczne i żywe)¹⁹.

Przedmiot, cel i przebieg badania

W badaniu empirycznym szukano odpowiedzi na pytanie, jakie emocje i nastroje wywołuje w badanych fragment komiksu opisującego czasy PRL-u²⁰, jak również czy, a jeśli tak, to jakie różnice w tym zakresie zachodzą z wiekiem. Pośrednio zatem starano się ustalić wpływ pamięci (w tym autobiograficznej) na nastrój i emocje badanych osób. W opisywanym postępowaniu badawczym brało udział łącznie 117 osób, jednak do ostatecznej analizy wykorzystano wyniki zebrane od 90 badanych (pozostałe odrzucono ze względu na braki danych). W fazie planowania badania zadbano o to, aby wiek próby był zróżnicowany, tzn. by prawie połowa badanych znała opisywane we fragmencie komiksu zdarzenia z autopsji, a pozostała część grupy badawczej, ze względu na datę urodzenia, nie miała z nimi bezpośredniej styczności. Wśród badanych było 48 osób w wieku do 25. roku życia oraz 42 osoby w wieku 30–65 lat. Badanie polegało na przeczytaniu kilku fragmentów komiksu dotyczącego długiego stania w kolejkach w sklepie mięsnym oraz ograniczeń benzyny z powodu kartek, jak również obchodów Święta Pracy. Komiks do badania został skompilowany z wybranych fragmentów komiksu z serii Marzi²¹. Zadaniem badanych było uważne przeczytanie fragmentów tekstu²², a następnie udzielenie odpowiedzi na pytania ankietowe. Do badania zastosowano kwestionariusz ankietowy zawierający Skalę do Pomiaru Nastroju i Sześciu Emocji autorstwa Bogdana Wojciszke i Wiesława Baryły. W skład narzędzia wchodzi: Skala Nastroju Ogólnego, Skala Nastroju i Skala Sześciu Emocji. Zgodnie z założeniem twórców służy ono do pomiaru nastro-

¹⁹ Zob. A.M. ZIÓŁKOWSKA: *Czy wspomnienia fleszowe są szczególnym rodzajem pamięci autobiograficznej?*. „Przegląd Psychologiczny” 2006, nr 49 (2), s. 157–173.

²⁰ Autorki artykułu wybrały komiks z serii Marzi autorstwa Marzeny Sowy i Sylvainy Savoia. Jest to autobiograficzna opowieść Sowy o jej polskim dzieciństwie w Stalowej Woli w latach osiemdziesiątych XX wieku, w okresie socjalizmu i ruchów opozycyjnych wobec PRL-owskiej władzy. Z serii Marzi, jak dotąd, ukazały się: *Dzieci i ryby głosu nie mają* (2007), *Hałasy dużych miast* (2008), *Nie ma wolności bez solidarności* (2011).

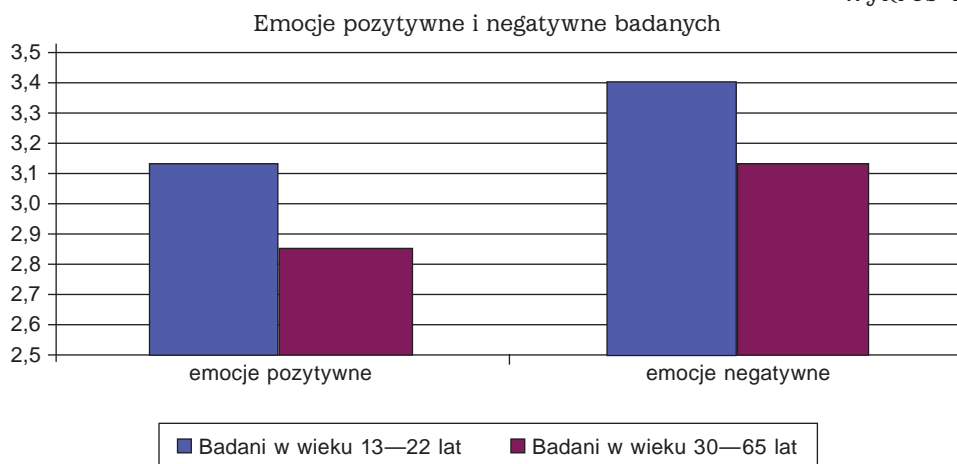
²¹ Por. fragment komiksu. Załącznik 1.

²² Już na początku badani zostali poinformowani, że po przeczytaniu fragmentu będą proszeni o udzielenie kilku informacji związanych z tekstem. Badanie miało charakter dobrowolny.

ju oraz sześciu emocji (radości, miłości, strachu, gniewu, poczucia winy i smutku). Kwestionariusz Emocji został skonstruowany w taki sposób, że do każdej z sześciu głównych emocji zostały dobrane 4 przymiotniki, które są najbardziej związane z tą emocją. Rzetelność narzędzia jest satysfakcjonująca. Wartość współczynnika rzetelności waha się w granicach 0,75–0,91 w odniesieniu do skal badających nastrój oraz od 0,55 do 0,91 w zakresie emocji.

Prowadzone badanie miało charakter dobrowolny, ogólnodostępna w Internecie ankieta ułatwiała sprawne przeprowadzenie badania. Jednym z głównym pytań badawczych było to, czy komiks wzbudzi w osobach w różnym wieku rozbieżne emocje, a zatem czy pamięć autobiograficzna wpływa na wzbudzenie emocjonalne. Uzyskane wyniki badań zostały zilustrowane na wykresie 1.

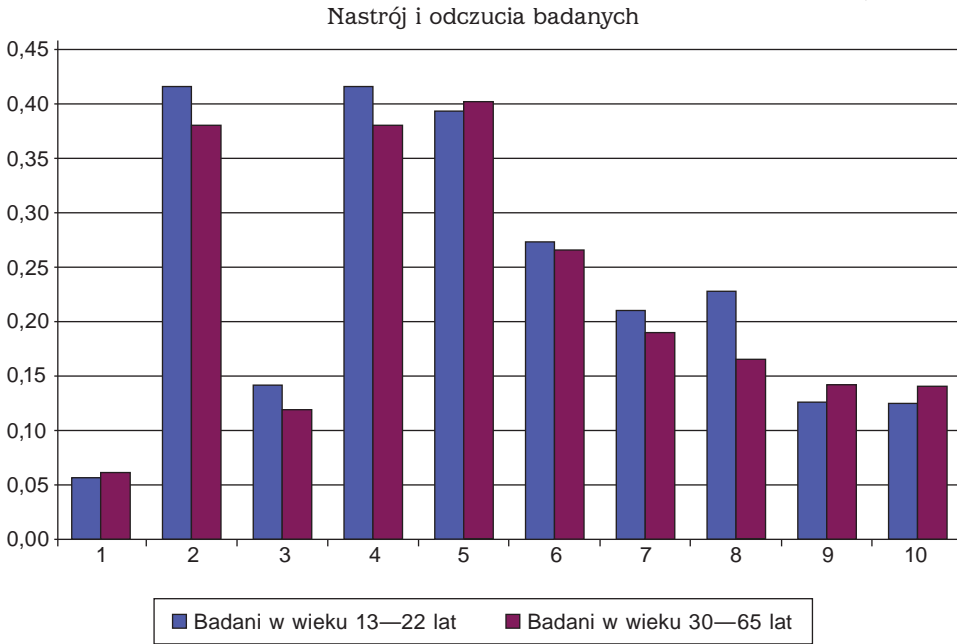
Wykres 1

Osoby młodsze przejawiały zdecydowanie większe nasilenie emocji, niezależnie od ich walencji. Można by się spodziewać, że to właśnie osobom starszym opisywane wydarzenia mogą kojarzyć się negatywnie. Zgodnie z przytoczonymi w części teoretycznej informacjami wiemy jednak, że można obserwować odmienne zależności. Ponadto wraz z wiekiem następuje spadek nasilenia negatywnych emocji. Jest to wskazówka, że w kolejnych badaniach nad tym zagadnieniem należałoby rozważyć zastosowanie innego tekstu, ponieważ komiks jako gatunek, niezależnie od poruszanej tematyki, może mieć zbyt duży wpływ na badane zmienne. Mógł wywoływać w badanych wiele pozytywnych skojarzeń, jako że operował również humorem, zabawną postacią głównej bohaterki czy, co równie istotne, elementami ikonograficznymi. Na wykresie 2. zostały zilustrowane nastrój i odczucia badanych w zależności od wieku.

Wykres 2

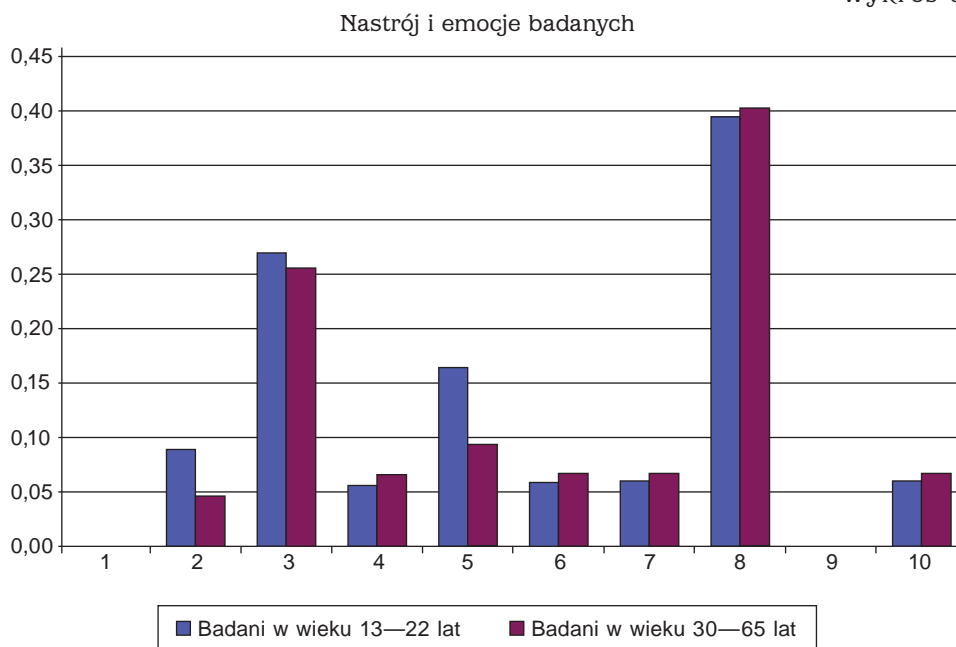
Oznaczenia: 1 — beztroski, 2 — spokojny, 3 — pogodny, 4 — zgłaszony, 5 — zmartwiony, 6 — nieswój, 7 — na luzie, 8 — optymistyczny, 9 — skwaszony, 10 — podminowany.

Powierzchnowy ogląd wykresu sugeruje, że nie ma zbyt dużych różnic w zakresie nastroju i odczuć badanych w różnym wieku. Widać jednak, że osoby młodsze przejawiały nieznacznie więcej spokoju, pogody, optymizmu, starsze zaś były nieco bardziej niezadowolone, poirytowane czy zmartwione. Opisywane różnice nie są jednak duże. Wykres 3. ilustruje kolejne podobieństwa i różnice badanych w zakresie nastroju i emocji.

Go interesujące, niektóre stany emocjonalne nie towarzyszyły badanym, np. cierpienie czy bycie promiennym. Niezależnie od wieku najsilniej odczuwanymi stanami były: niepokój i zniechęcenie. Na niezbyt wysokim poziomie lokowały się w grupie badanych pozytywne stany emocjonalne, tj. poczucie przyjemności. Na wykresach 4. i 5. przedstawione zostały emocje badanych ze zróżnicowaniem na pozytywne i negatywne²³.

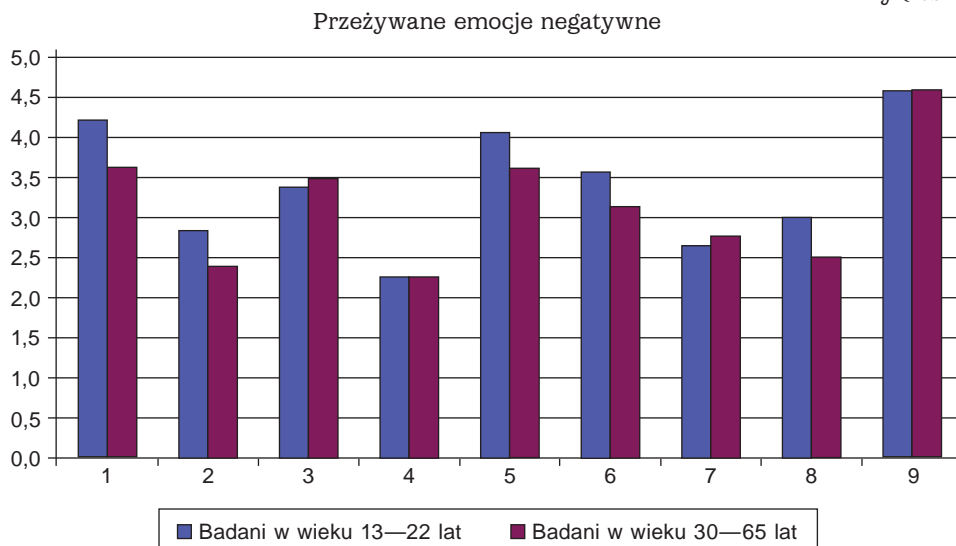
²³ Badani siłę emocji mogli zaznaczać na skali 0—7 (0 — nie odczuwam, 7 — najsilniej odczuwany stan/odczuwana emocja).

Wykres 3

Oznaczenia: 1 – promienny, 2 – pełen chęci życia, 3 – niespokojny, 4 – spięty, 5 – podbudowany, 6 – miło, 7 – przyjemnie, 8 – zniechęcony, 9 – cierpiący, 10 – nieszczęśliwy.

Wykres 4

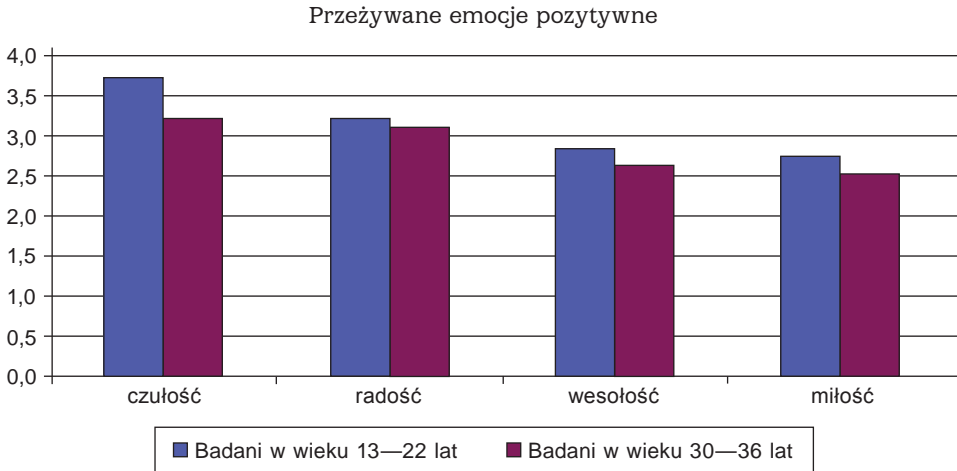

Oznaczenia: 1 – wzburzenie, 2 – lęk, 3 – niepokój, 4 – strach, 5 – obawa, 6 – złość, 7 – gniew, 8 – nieszczęście, 9 – smutek.

Najsilniejszymi emocjami negatywnymi towarzyszącymi badanym były smutek, obawa oraz wzburzenie, najslabiej zaś odczuwali strach.

Osoby mlodsze częściej przejawiały silniejsze negatywne emocje, tj. wzburzenie, lęć, obawę, nieszczęście czy złość. Osoby starsze tylko w minimalnym stopniu odczuwały większy niepokój oraz gniew. Wiek nie różnicował badanych pod względem odczuwania strachu i smutku.

Wykres 5

Badani silnie odczuwali emocje pozytywne, w tym najwyższy poziom osiągały podczas czytania czułość, radość, a w następnej kolejności wesołość i miłość. Również w przypadku emocji pozytywnych widać tę zależność: osoby mlodsze silniej odczuwają stany emocjonalne.

Podsumowanie i wnioski z badań

Prezentowane w artykule postępowanie badawcze pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

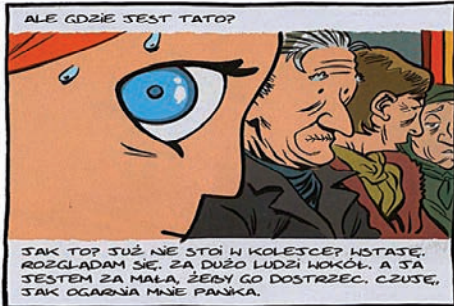
- Fragment komiksu z serii Marzi sprawiał, że w grupie badanych emocje negatywne osiągnęły wyższe nasilenie w porównaniu z emocjami pozytywnymi (średnia różnica wynosiła 0,4).
- Wśród badanych poniżej 30. roku życia odnotowano wyższe nasilenie emocji niezależnie od ich znaku.
- Fragment komiksu wywołał w badanych powyżej 30. roku życia zdecydowanie więcej negatywnych emocji. Taki wynik potwierdza zasadność

stosowania samej formy komiksu w dydaktyce, szczególnie do poznawania nowych treści czy ich utrwalania (np. przez wykorzystywanie komiksu do podsumowywania materiału, syntez, wprowadzania nowych treści w różnych dziedzinach wiedzy, niekoniecznie polonistycznej). Warto mieć na uwadze fakt, że ta forma gatunkowa wywołuje w młodszych odbiorcach więcej emocji, a te, jak wiadomo, mogą wpływać na lepsze zapamiętywanie treści (pamięć emocjonalna).

- Młodszy respondenci przejawiali zdecydowanie silniejsze uczucia negatywne niż starsi badani.
- Wydaje się, że zastosowany komiks oraz narzędzia nie pomogły w znalezieniu jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o funkcjonowanie pamięci emocjonalnej badanych. Mogło być to spowodowane doбором fragmentu komiksu, jego formą gatunkową, jak również tym, że od wydarzeń minęło zbyt wiele czasu.
- Warto w przyszłości zastosować analogiczną procedurę z wykorzystaniem innego materiału źródłowego.

Emocje mają duże znaczenie w generowaniu, przetwarzaniu (modyfikowaniu) i przywoływaniu wspomnień. Co więcej, zgromadzony materiał pamięciowy realnie wpływa na bieżące procesy emocjonalne. W opisywanym postępowaniu badawczym zaprezentowany został szczególny rodzaj treści (komiks), który miał generować określone stany emocjonalne czy nastroj. Percepcja wytworów kultury różni się w zależności od podmiotu, który jest ich odbiorcą. Różnice te uwarunkowane są nie tylko intelektem, strukturami psychicznymi (osobowością, temperamentem), wykształceniem, znajomością kontekstów historyczno-kulturowych, wiedzą, ale także doświadczeniem człowieka, a więc m.in. wspomnieniami minionych wydarzeń. Mając świadomość związku emocji z pamięcią oraz powiązań między percepcją tekstu i poziomem emocji, warto zadać sobie pytanie: czy tekst odbierany w kontekście osobistych wspomnień, odnoszony bezpośrednio do własnych przeżyć generuje inne emocje niż ten, który nie wiąże się z pamięcią autobiograficzną. Problem ten wymaga dalszych analiz i badań.

Fragment komiksu

Anna Guzy, Karolina Glinka

The psychology of (non)memory
The autobiographic memory, emotions and mood during reading
the fragments of Marzi comic book

Summary

The article fits into the field of psychology of memory. It describes memory and forgetting in the context of experiencing emotions. The authors start with the definition of memory and discuss its typology. They pay special attention to the autobiographic memory and its significance in emotional coding. Elaborating on that part of the paper acts as a theoretical base for the research discussed in the article. The authors present the results of the research on the impact of a comic book from the times of People's Republic of Poland (Marzi) on a mood and emotions of participants (n=90). The main research tools have been a questionnaire and the Mood and Six Emotions Measurement Scale by Wojciszke and Baryła (alfa-Cronbacha scale from 0,55—0,91). The conclusions drawn from the research demonstrate that with increasing age, a text which is being read causes weaker emotional reaction (regardless of valence of emotions).

Key words: memory, cognitive processes, emotions, mood, comic books

Анна Гузы, Каролина Глинка

Психология (не)памяти
Автобиографическая память в контексте эмоций и настроения
во время чтения фрагментов комикса из серии Марци

Резюме

Статья написана с точки зрения психологии памяти, а память и забывание описываются в контексте прочувствования и переживания эмоций. Авторы исходят из определения памяти и рассматривают ее типы. Особое внимание обращается на автобиографическую память и ее роль в эмоциональном кодировании. Эта часть текста является теоретическим фоном для дальнейших исследований на тему влияния комикса времен ПНР Marzi (русск. Марци) на настроение и эмоции респондентов (n=90). Главным исследовательским инструментарием были анкета, а также *Шкала для измерения настроения и шести эмоций* Б. Войцишке, В. Барыла (alfa-Cronbacha шкала от 0,55—0,91). Результаты анализа показывают, что вместе с возрастом читаемый текст приводит к более слабому эмоциональному возбуждению респондентов (независимо от валентности эмоций).

Ключевые слова: память, процессы познания, эмоции, настроение, комикс